

Kia hiwa rā, whakatauhia mai tāhau whakaritenga kia rēhita, ā kia pōti hoki

**ELECTORAL
COMMISSION**
TE KAITIAKI TAKE KŌWHIRI

ROE47 NGĀTI POROU 04/2026

He hua tā te rēhita kia tuku pōti?

Inā kua tau kē tāhau rēhitanga, tēnā ka whai mana tōhau reo i roto i ngā pōtihanga ā motu, i ngā pōtihanga ā rohe puta noa ake ki ngā tāpaetanga pōti.

Ka whai mana tonu tāhau kōwhiringa tangata i roto i ngā pōtihanga hai māngai māhau ki rō Paremata otirā ki ngā kaunihera ā rohe mō ngā tūmomo pūtaketake e tau ngākau nui ana ki a koe.

**Kia whai mana tāhau reo,
tēnā whakarēhitahia
kia pōti.**

Ko wai mā e āhei ana ki te rēhita kia pōti?

Me whakarēhitahia mai mēna:

- kua 18 tau tāhau pākeke, piki ake rāneiā
- i whānau mai koe i Aotearoa, he kainoho rānei kua whakamanahia
- kua noho tau koe ki Aotearoa mō te 12 marama neke atu i tētahi wā.

He kainoho koe ki kōnei kua whakamanahia mai e te ture pōti, ā kua mana ā ture nei tāhau nohotanga mai. Otirā kārekau āhau herenga kia hūnuku atu ki whenua kē hai tētahi wā. E hāngai tonu ana ēnei herenga ki te hunga e mau ana i te pupuru pane uruwhenua.

Mehemea nō Ahitereiria koe, nō Niue, nō Tokelau, nō Kūki Āirani rānei, nā, kua noho nei ki Aotearoa mō te 12 marama piki ake e āhei ana koe ki te whakarēhita ki te pōti.

Mehemea kei tāwāhi koe e noho tau ana e āhei ana koe ki te rēhitahia mai kia pōti mēna:

- kua 18 tau tāhau pākeke, piki ake rānei
- kua noho tau koe ki Aotearoa mō te 12 marama neke atu i tētahi wā
- he tangata tūturu koe nō Aotearoa otirā kua noho nei koe ki Aotearoa i ngā tau e toru kua tāhaki nei, he kainoho koe rānei kua tau kē ki te ara pōti otirā kua noho nei ki Aotearoa i ngā marama 12 kua hori.

Kia 17 te pakeke kātahi ka tau mai te āheinga kia rēhitahia.

Hai tāhau huritau 18, ka tau aunoatia mai tāhau rēhitanga, nā kua rite koe ki te tuku pōti.

Ko te ara whakarēhita kia pōti mō te hunga Māori

Mehemea he whakapapa Māori tōhau, otirā ko tēnei tāhau wā tuatahi hai whakauru mai kia pōti, he kōwhiringa rārangi tangata rā māhau arā ko te rārangi pōti Māori, ko te rārangi pōti whānui rānei.

Ka whakatohua tō kōwhiringa rārangi i wēnei e whai ake nei:

- ko tēhea rohe hai rohe tuku pōti māhau
- ko ngā kaitono hai kōwhiringa tangata māhau

Kia tau mana mai tāhau rēhitatanga, e āhei tonu ana koe kia whakawhiti i ngā rārangi pōti ao pō, pō ao i kō atu i wēnei tūāhua e whai ake nei:

- i roto rānō i ngā marama e 3 i mua i te pōtihanga ā motu, i te pōtihanga ā rohe rānei ka tū ia tau e 3
- i mua i tētahi pōtihanga pāerotanga ā paremata mēna kātahi anō koe ka neke ki taua rohe, ā hai reira e tū ai taua pōtihanga pāerotanga.

He aha kē te pānga o tākōwhiringa rārangi ki a koe?

Mehemea ka whiria te rārangi whānui e koe mō te pōtihanga ā motu, a tēnā ka tukua tāhau nā pōti mā te kaitōrangapū nō te rārangi pōti whānui. Ki te kōwhiri koe i te rārangi Māori, ā tēnā ka tukuna pōti koe mō tētahi Kaitono i tētahi o ngā rohe pōti Māori.

Tēnā pea ka whakaawe tāhau kōwhiringa rārangi i te kōwhiringa kaitono mō te pōtihanga ā rohe. Mehemea kei tāhau rohe kaunihera he wāri Māori, he marea pōti rānei, ka tuku tāhau pōti mō ngā kaitono Māori e tū ana i ngā wāri Māori, i raro rānei i te marea pōti. Mehemea ka kōwhiri koe i te rārangi whānui, ka tuku pōti koe mō ngā kaitono e tū ana i te wāri whānui, i raro rānei i te marea pōti.

Kei te māharahara koe mō tākōhau ake haumarutanga?

Mehemea kei te māharahara koe mō tākōhau ake haumarutanga, mō te haumarutanga rānei o tōhau whānau, ā tēnā ka tona tākōhau ingoa ki te rārangi muna matatapu. Ka noho tapu mai ōhau taipitopito kōrero rēhita, ā e kore rawa e riro ki tangata kē.

Mehemea kei te rārangi muna koe e noho ana, e kore āhau taipitopito kōrero e kitea i runga i ngā rārangi pōti kua whakatāngia. E kore hoki e kitea mā runga ipurangi. Kia tuku pōti koe, me whāia te ara motuhake otirā me whakakii i tētahi pēpa anō hei tāpiri atu ki tākōhau pēpa pōti ake kia whakatau ai i tākōhau rohe pōti i rēhita ai koe.

Whakapā atu ki **vote.nz**, ka waea mai rānei ki **0800 36 76 56** kia tona he whakamāramatanga whānui ake otirā kia tona he puka rēhita mō te rārangi muna.

Me pēhea awau e whakarēhita ai?

He ngāwari noa kia rēhita, kia whakahōu rānei i āhau taipitopito kōrero, ā tēnā ka:

- rēhitahia mai mā runga ipurangi ki **vote.nz** mā te whakamahi i tākōhau raihana hautu waka o Aotearoa, i tākōhau puka uruwhenua o Aotearoa, i tākōhau tuakiri whaimana RealMe rānei
- waea utukore mai ki **0800 36 76 56** kia tona tētahi puka whakauru pōti, ā tēnā ka tukuna atu ki a koe.

Kia oti te whakakii i te puka whakauru, kātahi ka waitohuhia, ka whakahokia mai ki a mātou. Kia tau mai tākōhau rēhitatanga kātahi ka tāpirihia tākōhau ingoa ki te rārangi pōti. Ko tā te rārangi pōti, he rārangi tangata e āhei ana kia tuku pōti i te pōtihanga ā motu. Kia tuku pōti koe, me matua noho tākōhau ingoa ki te rārangi pōti.

Me whakahōu koe i āhau taipitopito kōrero ia wā ka hūnukunuku atu koe ki whare kē.

Kia matua mōhio mātou i tākōhau taunga imera me tākōhau nama waea kia whakapā atu ai mātou ki a koe e pā ana ki ngā pūtaketake ake tā te pōtihanga.

Hai tākōhau whakaurunga tuatahi, hai te wā rānei ka whakahōu i ōhau ake kōrero motuhake, ka tukuna he reta, he imera rānei ki a koe kia whakapūmau ai i te pono o aua kōrero.

Kei te hiahia āwhina kia rēhitahia?

Pātaihia atu ki tākōhau hoa, ki tētahi nō tākōhau whānau rānei hai āwhi i a koe kia whakakii i te pepa whakauru, kia mahia tētahi i taua mahi māhau rānei.

Me waitohungia te puka.

Mēna koe e mōhio ana ki tētahi kāhore e taea te whakakii me i tana puka rēhita nā runga i tōna hauātanga ā tinana, i tōna matehinengaro rānei, māhau pea ia e āwhina.

Kei te hiahia ki wētahi whakamāramatanga anō?

Kia whakawhānuhia ngā māramatanga e pā ana ki te rēhitatanga me te pōtihanga:

- whakapā atu ki **vote.nz**
- waea mai ki **0800 36 76 56**

Kua tuhia ngā whakamāramatanga mō te whakarēhitatanga me te tuku pōti i ngā reo maha me ngā kātū hoputu ki **vote.nz**

